



RAPPORT 2023

INSECTENZOMER VAN NATUURPUNT



EERSTE INSECTENZOMER WAS EEN GROOT SUCCES

Natuurpunt organiseerde in 2023 voor het eerst de Insectenzomer. Na de Grote Vlindertelling (2007-2021) kregen nu ook andere insecten extra aandacht. En dat was nodig. De Insectenzomer wees ons op de enorme achteruitgang van insecten. Met de slogan 'Niet meppen, wel appen' riepen we iedereen op om insecten digitaal te vangen met ObsIdentify, de app waarmee je insecten op naam kan brengen. Zo wilden we mensen bewust maken van de wonderbaarlijke en supernuttige insectenwereld. Van fobie naar verwondering. En het werd een succes: zo'n 40.000 mensen 'vingen' samen meer dan 1,5 miljoen insecten.

GEEN TELLING, WEL IN KAART BRENGEN

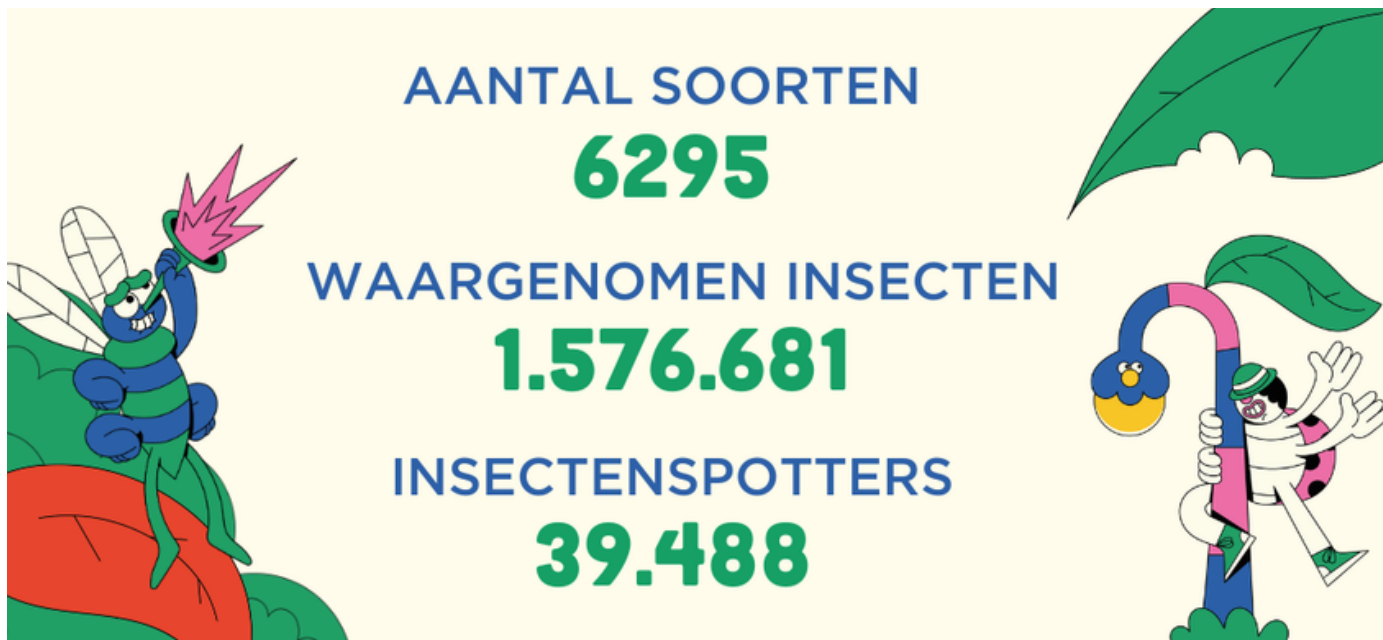
We vroegen het brede publiek om zoveel mogelijk insecten 'digitaal te vangen' door ze te fotograferen en op naam te brengen met ObsIdentify. Foto's die via de app werden genomen, belandden in de online databank Waarnemingen.be. Experts achter de schermen bekeken de foto's en keurden de waarnemingen goed (indien correct). Zo hielp iedereen om insecten in kaart te brengen. Het doel van de Insectenzomer is niet populatieschattingen te maken, maar wel om informatie te verzamelen over verspreiding over zoveel mogelijk insectensoorten. Ook waarnemingen die rechtstreeks via de website werden ingevoerd, telden mee voor deze campagne.

INSECTENZOMERCHALLENGE

Om deze campagne iets extra te geven, liep in dezelfde periode de Challenge van de Insectenzomer. In de app ObsIdentify kon je die challenge volgen én liken. Ook kon je zelf jouw eigen plaats in de ranking nagaan, op basis van het aantal waarnemingen dat je gedaan had en het aantal insectensoorten dat je gezien had.

MEER DAN 1.500.000 INSECTEN GESPOT

Het eerste campagnejaar werd een mooi succes: in totaal werden 1.583.667 waarnemingen gedaan van 6.295 verschillende soorten. 39.488 mensen namen deel aan de campagne. Het merendeel van de waarnemers gebruikte al ObsIdentify voor de start van de campagne, maar 7.909 mensen maakten tijdens de campagne een account aan.



NATUUR WAARNEMEN IS NUTTIG, OOK VOOR JE GEZONDHEID

Dat tijd doorbrengen in de natuur goed is voor onze gezondheid is al meerdere keren wetenschappelijk bewezen. Een recente studie van de National trust (UK) legt nu ook een positief, verband tussen actief bezig zijn met natuurwaarnemingen en levenskwaliteit.

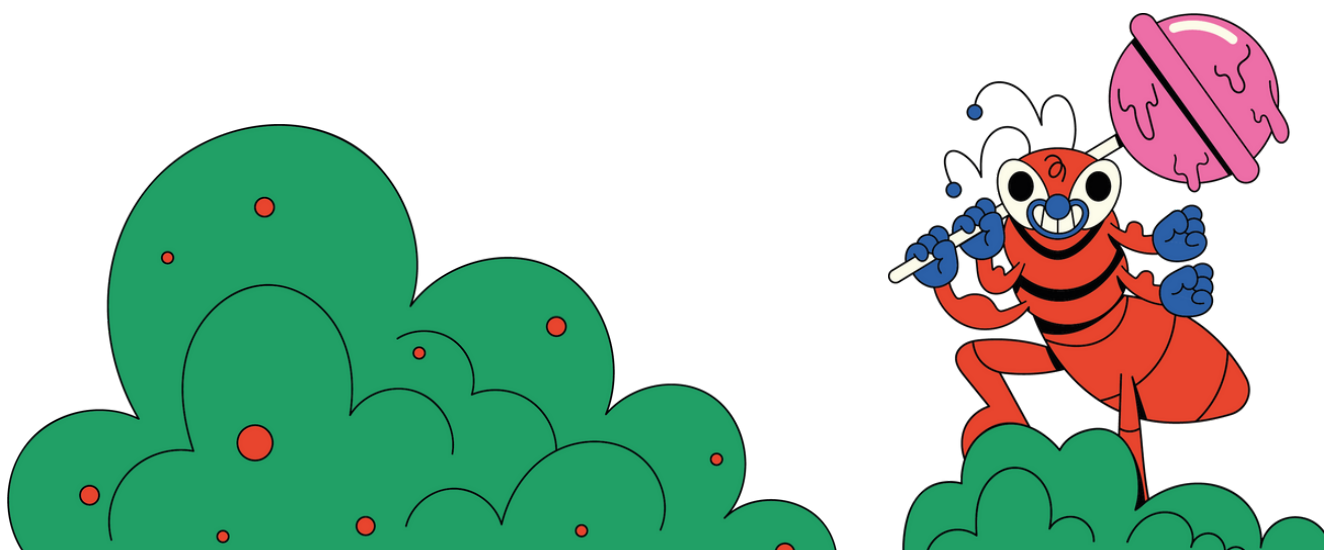
Neem je deel aan een burgerwetenschap? Dit onderzoek toont dat dat je welzijn op lange termijn kan verbeteren. Je ervaart zo een grotere verbondenheid met natuur en krijgt zo het gevoel dat je een verschil maakt gezien dit waardevolle monitoringsgegevens oplevert.

BROODNODIGE SENSIBILISATIE

Natuurpunt ontvangt heel wat vragen over overlast door insecten. Vaak zijn het vragen als “wat kan ik tegen die beestjes doen?” Zo wordt een groep vuurwantsen al snel als een plaag aanzien, terwijl dat helemaal niet het geval is. Vuurwantsen zijn onschuldig.

Dit is maar een van de vele voorbeelden, maar het toont waarom een campagne gericht op de meerwaarde van insecten broodnodig is..

Natuurpunt werkte voor deze Insectenzomer samen met mediapartner HLN. Wetenschapsjournalist Martijn Peters zorgde ervoor dat insecten hun plaats kregen in de krant Het Laatste Nieuws en op de TV-zender VTM. Hij ging met enkele Natuurpunt-experts op stap om bijzondere insecten te zoeken en te filmen. Zijn filmpjes over de grote groene sabelsprinkhaan, de Europese hoornaar, de hommelmuis en andere beestjes vind je terug op de website van HLN.



TOP 10 MEEST WAARGENOMEN SOORTEN



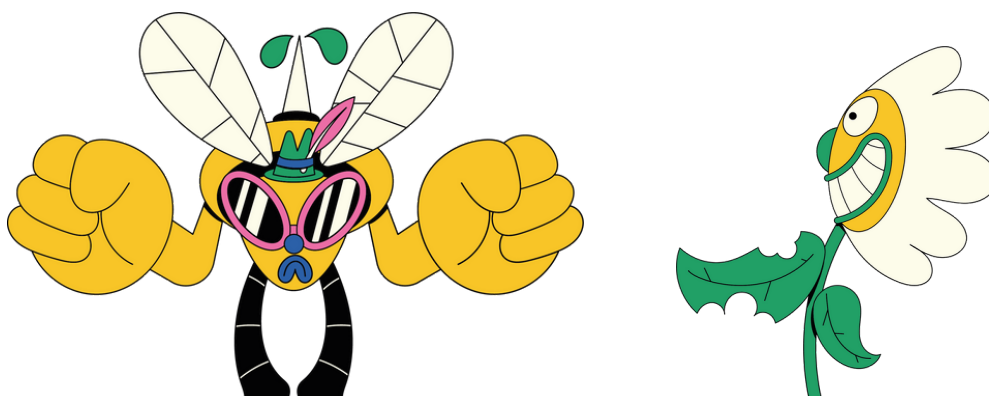
De top tien van de meest gemelde soorten omvat zes vlinders, twee bijen, één vliegen- en één keversoort. Het weerspiegelt de populariteit van (dag)vlinders: dat zijn niet noodzakelijk de meest algemene insecten, maar ze vallen op, zijn sierlijk en trekken de aandacht van mensen. De nummer één, het **klein koolwitje**, is de meest algemene dagvlinder van Vlaanderen. Naast de vlinders vinden we in de top drie ook een wilde bij: de **akkerhommel**, ook een zeer algemeen en wijdverbreid insect in Vlaanderen.

Het is tekenend dat de tweede meest gemelde bijensoort de **honingbij** is. Honingbijen zijn inheems in ons land, maar de meeste exemplaren die we zien zijn gedomesticeerd: ze leven in kasten en worden verzorgd door imkers.

De **blinde bij** (misleidende naam!) is de meest gemelde vliegensoort. Het is een zweefvlieg die op een bij lijkt en waarvan de larven leven in mest en vervuild water.

Hoewel de kevers zowel wereldwijd als in ons land de meest soortenrijke insectengroep uitmaken (met ca. 5000 soorten in België), vinden we in de top tien slechts één soort terug, op de tiende plek. Opmerkelijk is het dat het dan nog een exotische soort is: het **Aziatisch lieveheersbeestje**. Die kever werd in 1997 voor het eerst in ons land ingevoerd als biologische bladluizenbestrijder in de glastuinbouw. Helaas verspreidde de kever zich vanuit de serres en komt hij nu overal voor, waardoor kleinere inheemse lieveheersbeestjes (zoals het tweestippelig) weggeconcurrereerd worden.

We merken ten slotte op dat er niet alle soortgroepen vertegenwoordigd zijn in de top tien. Hoewel libellen vrij populaire insecten zijn, staat de meest gemelde libel, de bloedrode heidelibel, pas op plaats 22.



TOP 10 PER SOORTGROEP



BIJEN EN WESPEN*

*voor de volledigheid worden hier ook de mieren meegenomen. Samen met de bijen en wespen vormen ze de insectenorde van de vliesvleugeligen (Hymenoptera). Mieren zijn dus zeer nauw verwant aan bijen & wespen.

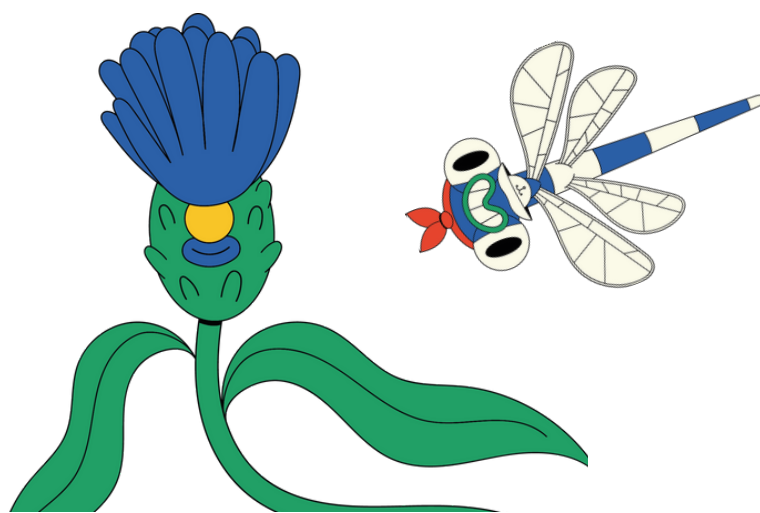
Bijen, wespen en mieren	Aantal waarnemingen
1. Akkerhommel	22 589
2. Honingbij	14 654
3. Steenhommel	11 534
4. Aziatische hoornaar	7061
5. Weidehommel	5281
6. Franse veldwesp	5113
7. Europese hoornaar	4242
8. Boomhommel	4060
9. Wegmier	3949
10. Breedbandgroefbij	3858

Opmerkelijk aan deze top zijn de honingbij op plaats 2 (zie hierboven, bij de bespreking van de nationale top 10 over alle soortgroepen heen), de Aziatische hoornaar op plaats 4 (zie verder in dit rapport, bij 'exoten') en de breedbandgroefbij op plaats 10.

LIBELLEN

Libellen	Aantal waarnemingen
1. Bloedrode heidelibel	7709
2. Lantaarntje	6408
3. Gewone oeverlibel	5398
4. Azuurwaterjuffer	4051
5. Grote keizerlibel	3890
6. Bruinrode heidelibel	3492
7. Weidebeekjuffer	2926
8. Blauwe breedscheenjuffer	2644
9. Houtpantserjuffer	2160
10. Watersnuffel	2142

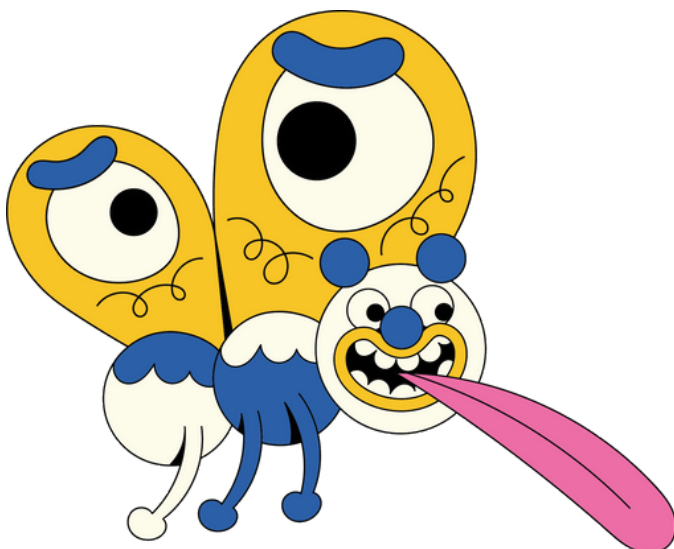
De meest gemelde libellen zijn wijdverspreide en weinig kieskeurige soorten die je zowat overal kan zien. Opvallend is de weidebeekjuffer op de zevende plaats. Deze soort stond bij het begin van de 21ste eeuw nog op de Rode Lijst van bedreigde soorten maar maakte een geweldige comeback, dankzij de verbeterde waterkwaliteit in beken en rivieren. Verder valt op dat algemene soorten ook kunnen ontbreken. De blauwe glazenmaker hoort zeker in de top tien thuis (veel algemener dan weidebeekjuffer), maar laat zich moeilijk fotograferen. Daardoor is hij wellicht niet in de top tien geraakt.



VLINDERS

Vlinders (dag- en nacht-)	Aantal waarnemingen
1. Klein koolwitje	25 560
2. Atalanta	25 127
3. Bruin zandoogje	20 521
4. Oranje zandoogje	17 894
5. Bont zandoogje	13 403
6. Gamma-uil	11 956
7. Huismoeder	11 353
8. Gehakkelde aurelia	10 109
9. Buxusmot	9787
10. Citroenvlinder	9317

De top tien wordt vooral ingenomen door dagvlinders (7 van de 10). Opmerkelijk is de buxusmot op plaats 9. Deze soort is aan een comeback bezig. je vindt meer info verder in het rapport bij 'exoten'. Het is tekenend dat in de zomer van 2023 de buxusmot vaker gemeld is dan de dagpauwoog (die zelfs geen plek in de top 10 heeft).



SPRINKHANEN EN KREKELS

Sprinkhanen en krekels	Aantal waarnemingen
1. Grote groene sabelsprinkhaan	9055
2. Krasser	6422
3. Struiksprinkhaan	5990
4. Zuidelijk spitskopje	2122
5. Blauwvleugelsprinkhaan	1903
6. Bruine sprinkhaan	1642
7. Bramensprinkhaan	1613
8. Moerassprinkhaan	1548
9. Zuidelijke boomsprinkhaan	1277
10. Knopsrietje	869

De top 10 van de sprinkhanen en krekels is opmerkelijk. De grote groene sabelsprinkhaan is een erg wijdverspreide soort, die vooral spectaculair is door zijn grootte. Vaak houden ze zich schuil tussen struiken, distels of hoog gras, maar de soort is toch genoeg gemeld om op nummer één te geraken. Verder zien we in deze top twee soorten die 25 jaar geleden in Vlaanderen (nagenoeg) niet voorkwamen: zuidelijk spitskopje en zuidelijke boomsprinkhaan. Allebei vind je ze nu in heel Vlaanderen: zuidelijk spitskopje zit in wegbermen en graslanden, terwijl zuidelijke boomsprinkhaan ook middenin steden te vinden is.

De blauwvleugelsprinkhaan was nog niet zo heel lang geleden een eerder zeldzame soort. De laatste 10 jaar is deze sterk toegenomen: je vindt hem nu in droge biotopen, zoals zandpaden in heidegebieden, maar ook op braakliggende terreinen in havens en in de duinen.

Ook de moerassprinkhaan stond bekend als een zeldzaamheid. Deze forse sprinkhaan verkiest vochtige graslanden en kan goed vliegen. Hij heeft zich de laatste jaren duidelijk kunnen uitbreiden.

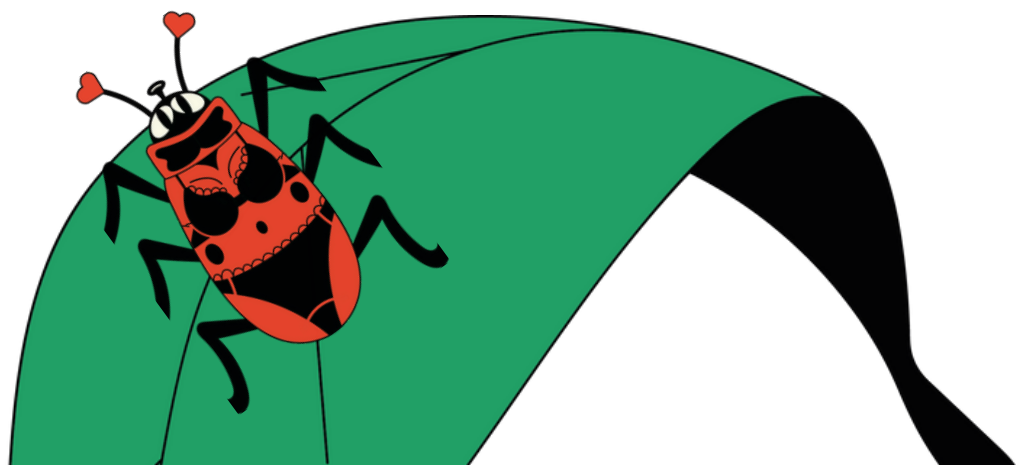
De ratelaar hoort eigenlijk thuis in deze top tien, maar laat zich slecht herkennen op foto.



KEVERS & WANTSEN

Kevers en wantsen	Aantal waarnemingen
1. Aziatisch lieveheersbeestje	11 644
2. Zevenstippelig lieveheersbeestje	10 083
3. Vuurwants	8059
4. Groene schildwants	7349
5. Zuringrandwants	6813
6. Rode halsbandwants	5196
7. Kleine rode wekschild	4453
8. Bessenschildwants	4277
9. Pyjamaschildwants	3852
10. Fraaie schijnbok	3810

Van de 10 meest gemelde kevers en wantsen zijn er vier kevers en zes wantsen. Nochtans zijn er in ons land veel meer soorten kevers dan wantsen. Bij de wantsen zijn er een aantal opvallende soorten die zich gemakkelijk laten fotograferen: dat verklaart wellicht deze verhouding. De lieveheersbeestjes blijven de populairste kevers. Ze hebben dan ook een hoge aaibaarheidsfactor. Het Aziatisch lieveheersbeestje is de meest gemelde kever, gevolgd door het inheemse zevenstippelig lieveheersbeestje. Het Aziatisch lieveheersbeestje vormt een bedreiging voor een aantal inheemse lieveheersbeestjes, vooral het tweestippelig lieveheersbeestje. Ooit was dit kevertje zeer algemeen, nu is het veel schaarser (met 656 waarnemingen op 3 maanden belandt deze soort op plaats 346 in de totale ranking). Van de wantsen werd de vuurwants het meest gemeld.



VLIEGEN EN MUGGEN

Vliegen & muggen	Aantal waarnemingen
1. Blinde bij	15 385
2. Snorzweefvlieg	8057
3. Stadsreus	6935
4. Grote langlijf	4202
5. Doodskopzweefvlieg	3939
6. Gewone roofvlieg	3541
7. Kegelbijvlieg	3054
8. Terrasjeskommazweefvlieg	2791
9. Strontvlieg	2471
10. Kleine bijvlieg	2107

Van de tien meest gemelde vliegen & muggen behoren er acht tot de familie van de zweefvliegen. Dit is in ons land de best bestudeerde vliegenfamilie. De blinde bij is een zweefvlieg die oppervlakkig op een bij lijkt. Het is een zeer algemene soort: de larven leven in vervuild water en mest.



PROVINCIALE VERSCHILLEN

Zowel op vlak van aantal waarnemingen, aantal deelnemers als soortenrijkdom spant de provincie Antwerpen in deze campagne de kroon. Met bijna 416.000 waarnemingen tekent de provincie voor bijna een derde van het totale aantal gegevens.

	Provincie	Aantal waarnemingen	Aantal soorten	Aantal deelnemers
1.	Antwerpen	415.955	3966	12.293
2.	Oost-Vlaanderen	388.999	3905	11.460
3.	Vlaams-Brabant	304.241	3677	8738
4.	West-Vlaanderen	275.554	3489	9241
5.	Limburg	177.301	3028	6493
6.	Brussels Hoofdst. Gewest	21.617	1393	1091

Deze ranking wordt in de eerste plaats bepaald door het aantal deelnemers. We kunnen dus niet concluderen dat in de provincie Antwerpen de meeste soorten insecten voorkomen. De kans is vrij groot dat er in Limburg een diversere insectenfauna te vinden is. Het aantal deelnemers (en dus de 'zoekinspanning') lag in die provincie echter veel lager. Ook een eervolle vermelding voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waar ondanks een véél lager aantal deelnemers toch bijna 1400 verschillende soorten werden waargenomen.

In de provinciale top tien's zijn er lichte verschillen. Die komen deels overeen met tendenzen die we vroeger ook vaststelden bij De Grote Vlindertelling. Dagvlinders blijven in alle provincies een populaire soortgroep. Zo staat de citroenvlinder in top van de provincie Antwerpen: deze soort is in het oosten van Vlaanderen beter vertegenwoordigd dan in de westelijke helft. Daartegenover staat het oranje zandoogje dan weer in de top drie van zowel Oost- als West-Vlaanderen. In Limburg scoren hooibeestje en kleine vuurvlinder dan weer hoog: twee dagvlinders van schrale, bloemrijke graslanden en bermen, een leefgebied dat we in Limburg meer vinden dan in andere provincies.

De top tien van het Brussels hoofdstedelijk gewest wijkt wat af van die van de provincies. Op één zien we de Aziatische hoornaar, verder in de top tien prijken twee soorten wantsen. De hoge score van de Aziatische hoornaar heeft ongetwijfeld te maken met de toegenomen (media-)aandacht voor deze soort.

Provincie Antwerpen	Aantal waarnemingen
1. Atalanta	6334
2. Klein koolwitje	6162
3. Bruin zandoogje	4470
4. Honingbij	4031
5. Blinde bij	3674
6. Akkerhommel	3563
7. Citroenvlinder	3530
8. Bont zandoogje	3211
9. Gamma-uil	3142
10. Huismoeder	3108

Provincie Limburg	Aantal waarnemingen
1. Klein koolwitje	3658
2. Atalanta	2492
3. Bruin zandoogje	2454
4. Oranje zandoogje	2172
5. Gamma-uil	1795
6. Citroenvlinder	1729
7. Kleine vuurvlinder	1621
8. Hooibeestje	1569
9. Honingbij	1549
10. Akkerhommel	1278

Provincie Vlaams-Brabant	Aantal waarnemingen
1. Bruin zandoogje	4486
2. Klein koolwitje	3903
3. Atalanta	3707
4. Honingbij	3574
5. Akkerhommel	2991
6. Steenhommel	2881
7. Bont zandoogje	2658
8. Oranje zandoogje	2316
9. Grote groene sabelsprinkhaan	2246
10. Huismoeder	2177

Provincie Oost-Vlaanderen	Aantal waarnemingen
1. Atalanta	6861
2. Oranje zandoogje	6191
3. Klein koolwitje	6083
4. Bruin zandoogje	6080
5. Akkerhommel	4447
6. Bont zandoogje	3433
7. Blinde bij	3415
8. Gehakkelde aurelia	3103
9. Honingbij	3094
10. Steenhommel	3007

Provincie West-Vlaanderen	Aantal waarnemingen
1. Atalanta	5414
2. Klein koolwitje	4112
3. Oranje zandoogje	4064
4. Blinde bij	3335
5. Akkerhommel	3292
6. Bruin zandoogje	2727
7. Bont zandoogje	2558
8. Gamma-uil	2074
9. Honingbij	2068
10. Steenhommel	2040

Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Aantal waarnemingen
1. Aziatische hoornaar	451
2. Atalanta	426
3. Bont zandoogje	339
4. Klein koolwitje	284
5. Akkerhommel	276
6. Bruin zandoogje	254
7. Honingbij	246
8. Vuurwants	183
9. Zuringrandwants	182
10. Steenhommel	175

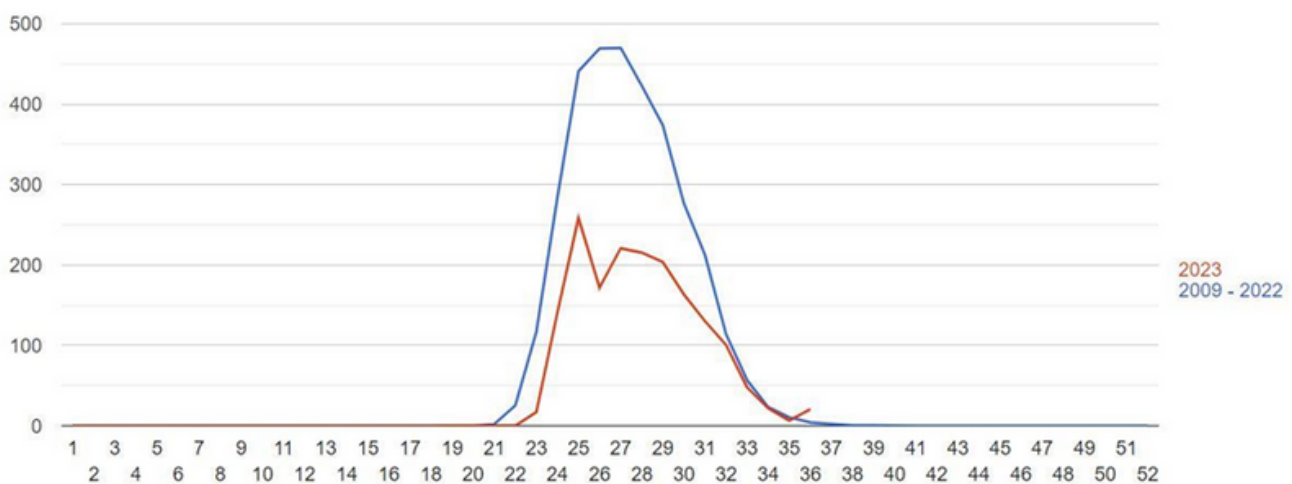


VEEL VERLIEZERS

Meer dan 1.500.000 insecten, dat is een enorme massa. Maar daaruit kunnen we zeker niet concluderen dat het goed gaat met de insecten. Bij heel wat soorten zien we een afname.

Een goed voorbeeld daarvan is het **bruin zandoogje** zien. Deze vlinder stond op 4 van meest gemelde soorten van deze campagne. Hoewel het veel gemeld is, was deze vlinder beduidend minder talrijk aanwezig dan in de voorgaande jaren. Dat blijkt uit gestructureerde tellingen die sinds 2009 gebeuren. Ook voor veel andere vlinders was het geen topzomer. Dat komt deels door het wisselvallige weer, maar vlinders lijden ook onder de extreme weersomstandigheden (vnl. droogte en hitte) van de afgelopen jaren. Soorten als landkaartje, dagpauwoog en icarusblauwtje deden het niet goed.

Gecorrigeerde talrijkheid per week. 2023 t.o.v. gemiddelde 2009 - 2022



Het bruin zandoogje werd misschien wel veel gemeld, maar in vergelijking met voorgaande jaren had het een uitgesproken zwak jaar.

Ook bij andere insectengroepen stellen we vast dat sommige soorten het wel erg slecht doen. Dankzij de databank waarnemingen.be, opgestart in 2008, kunnen we de resultaten van deze eerste Insectenzomer vergelijken met voorgaande jaren.

Zo waren er dit jaar erg weinig wespen. Van de **gewone wesp** waren er deze zomer meldingen uit 670 1x1-kilometerhokken tegenover 1343 hokken in de zomer van 2022, terwijl er net meer naar insecten gekeken werd. Een gelijkaardige terugval zien we bij de minder algemene **middelste wesp**. Van de zeldzame **rode wesp**, in 2022 nog op meer dan 10 locaties gemeld, was er de afgelopen zomer zelfs geen enkele waarneming in Vlaanderen. Wellicht is ze nog niet helemaal uitgestorven, maar voor deze soort was het alleszins een desastreus jaar.

De zeldzame rode wesp werd dit jaar niet in Vlaanderen waargenomen



Foto: Gilbert Rijmenans

Ook in andere soortgroepen zijn er soorten die opvallend minder gemeld zijn. 2023 was bijvoorbeeld een zwak zweefvliegenjaar. In vergelijking met vorig jaar waren er van de algemene **bessenbandzweefvlieg** 60% minder locaties gemeld. Bij zeldzame soorten zoals de **dennendidea** en de **zomerse glimmer** is de terugval nog sterker. Net als bijen zijn zweefvliegen belangrijke bestuivers.

In andere vliegenfamilies zien we eveneens opvallende verliezers. De opvallende **langsrietdaas** had een uitgesproken zwak jaar.



Langsprietdaas - Jan Soors



Bessenbandzweefvlieg - Leo Janssen



Dennendidea - Willy Willems



Zomerse glimmer - Johan Raes



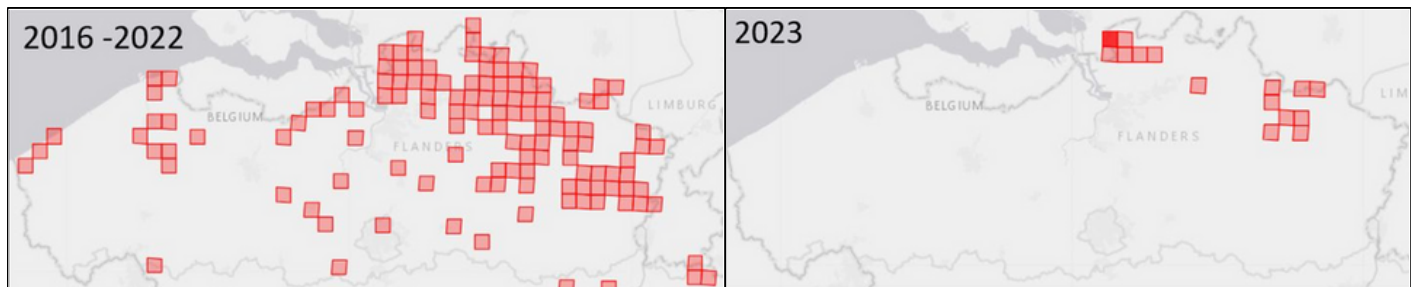
ACHTERUITGANG DOOR KLIMAATVERANDERING

Klimaatverandering zorgt voor duidelijke verschuivingen in de insectenfauna: zo zijn er bijvoorbeeld een aantal koudeminne soorten (die beter vertegenwoordigd zijn in Noord-Europa) die hier helemaal dreigen te verdwijnen.

De **kleine vos** is een dagvlinder die het al jaren slecht doet in Vlaanderen. Na een beperkt en schijnbaar tijdelijk herstel in 2022 doet de soort het dit jaar weer slecht. Opvallend is dat de kleine vos in de hoger gelegen gebieden in Wallonië veel beter standhoudt.

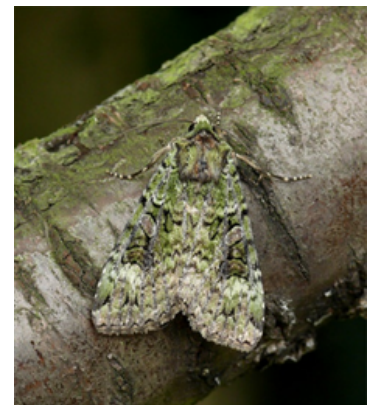
Nog voorbeelden zien we bij de libellen. De **venglazemaker**, ooit vrij goed vertegenwoordigd in de Kempen, werd dit jaar op vier locaties gemeld. Vorig jaar waren dat er nog twaalf.

De **zwarte heidelibel** vertoont eveneens een drastische terugval. Deze soort was nog niet zo lang geleden gelinkt aan zure heidevennen, maar lijkt aan sneltreintempo te verdwijnen uit Vlaanderen.



Deze kaart geeft de achteruitgang van de Zwarte heidelibel weer.

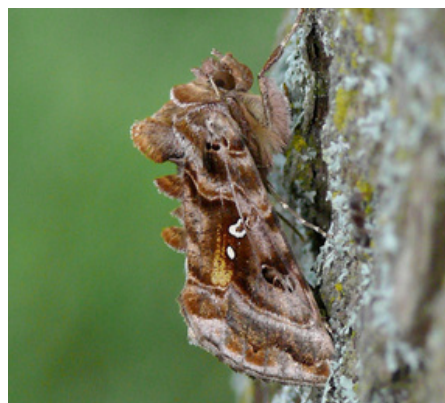
In andere soortgroepen zien we dat insecten van vochtige leefgebieden vaak bij de verliezers zitten. De **veenhommel** is zo'n achteruitboerende soort. Ook soorten van bronbossen en andere natte bostypes zitten in een sukkelstraatje. Voorbeelden zijn de **bruine groenuil** en de **donkere jota-uil** (twee nachtvlinders) en de **reuzenlangpoot** (een opvallende langpootmug). Mogelijk spelen extreme zomerdroogtes zoals in 2022 deze soorten parten.



Bruine groenuil
Foto: Marc Herremans



Veenhommel - P. Wouters & M. Horemans



Donkere jota-uil - Marc Herremans



Reuzenlangpoot - Jos Van de Ven

OP DE RAND VAN UITSTERVEN

Bij insecten gebeurt het wel vaker dat populaties van soorten sterke schommelingen kennen van jaar tot jaar. Eén slecht jaar hoeft dus geen ramp te zijn. Dat ligt iets anders bij zeer zeldzame soorten, waarvan er nog maar weinig populaties zijn. Hieronder tonen we enkele voorbeelden van soorten die op de rand van uitsterven staan.

SPEERWATERJUFFER

Deze bijzondere waterjuffer komt in Limburg nog maar op enkele locaties voor. Ze leeft in de oeverzone van vennen, waar veel veenmossen groeien.

POELRUITSPANNER

Een prachtige nachtvlinder waarvan de laatste populatie in Oost-Vlaanderen voorkomt. Of beter voorkwam: ondanks gerichte zoekacties werd de poelruitspanner dit jaar niet meer in ons land aangetroffen. Wellicht gaat 2023 de boeken in als het jaar waarin deze iconische vlinder uitstierf.



Poelruitspanner
Foto: Robin Vermeylen



Strandzandloopkever, dit jaar
enkel nog in de Westhoek gezien.
Foto: Mireille Henry

ZADELSPRINKHAAN

De zadelsprinkhaan is een zeldzame soort van droge heide. Hij komt nog maar in drie Limburgse gemeenten voor. Hij kan niet vliegen; het is dus een erg honkvaste soort die niet gemakkelijk nieuwe gebieden kan koloniseren.

STRANDZANDLOOPKEVER

Kustduinen met veel open zand vormen het leefgebied van specifieke insecten. In Vlaanderen staan ze onder druk: veel duinen zijn volgebouwd of groeien dicht met exotische struiken zoals rimpelroos. De strandzandloopkever komt nog maar op enkele locaties voor in De Panne.



Speerwaterjuffer - Robert Pieters



Zadelsprinkhaan - Pieter Vanormelingen

SOORTEN IN DE LIFT

Gelukkig zien we niet overal een desastreuze achteruitgang. Er zijn ook insectensoorten die het goed doen. Het is niet altijd duidelijk waarom die soorten het (opeens) beter doen.

Enkele voorbeelden:

MOERASSPRINKHAAN

Ooit was dit een zeldzame soort van moerassen, maar de laatste tien jaar is ze duidelijk uitgebreid. Het blijft een soort van vochtige graslanden. De moerassprinkhaan heeft lange vleugels en kan daardoor gemakkelijk nieuwe gebieden koloniseren.

BLAUW WEESKIND

Deze spectaculaire nachtvlinder kwam tot voor enkele jaren enkel in Wallonië voor. Het is een bossoort die goed kan zwerven. Enkele jaren geleden was de soort al gevestigd in De Haan, maar nu duikt deze nachtvlinder in heel Vlaanderen op.



Blauw weeskinder - Johan Verstraeten



Moerassprinkhaan - Isabelle Carette

ATALANTA

Dit is een algemene en erg mobiele dagvlinder die deze zomer een piek kende die ver boven het gemiddelde van de afgelopen tien jaar ligt. De atalanta is gebonden aan brandnetels die dit jaar goed groeiden door de overvloedige neerslag tijdens hun groeiperiode.

WITTE REUS

Een opvallende zweefvlieg met een zwart-wit achterlijf. Vorige zomer gemeld in 78 kilometerhokken, in de zomer van 2023 in niet minder dan 832 kilometerhokken.



Atalanta - Johan Staelens



Witte reus - Leo Janssen

ZUIDELIJKE SOORTEN PROFITEREN VAN KLIMAATVERANDERING

Klimaatverandering zorgt er niet alleen voor dat koudeminnende soorten afnemen, maar evenzeer dat soorten die tot voor kort tot in Wallonië of Frankrijk voorkwamen, verder noordwaarts opschuiven. Enkele opmerkelijke voorbeelden:

BRAAMPARELMOERVLINDER

Een dagvlinder die na de eeuwwisseling vanuit Frankrijk Wallonië koloniseerde en nu verder oprukt in Vlaanderen.

BREEDBANDGROEFBIJ

Tot tien jaar geleden kwam deze vrijwel uitsluitend in de Maasvallei voor, nu is ze in heel Vlaanderen te vinden en vrij algemeen.



Breedbandgroefbij
Kurt Geeraerts



Braamparelmoervlinder
Ortwin Hoffmann

ITALIAANSE ROSEVLEUGEL

Een zuidelijke sprinkhaan, die dit jaar ook weer opgemerkt werd op de terril Klaverberg bij Genk. Nog steeds zeer zeldzaam in Vlaanderen, maar wellicht toenemend in de toekomst.

ZWARTVLEKSPIKKELSpanner

Een mooi getekende nachtvlinder die nog volop in opmars is in Vlaanderen.



Italiaanse rosevleugel
Steven Van den Bussche



Zwartvlekspikkelspanner
Lieven Decrick

OPVALLEND VEEL EXOTEN GEMELD

Minder positief is dat ook exotische insecten opvallend goed vertegenwoordigd waren tijdens de Insectenzomer. Het gaat dan om soorten die hier (bewust of onbewust) zijn ingevoerd door de mens en vaak van andere continenten afkomstig zijn. Die soorten gedragen zich soms invasief: ze nemen sterk toe waarbij ze andere inheemse soorten verdringen of schade aan planten kunnen aanrichten. Een voorbeeld van een exoot die al lang in Vlaanderen voorkomt is de Coloradokever uit Noord-Amerika, een plaagsoort op aardappel.

De **Aziatische hoornaar** staat op de vierde plek bij de bijen en wespen. Dat heeft deels te maken met de spectaculaire toename van de soort maar ook met de media-aandacht die dit opvallende insect krijgt. Alleszins een exoot die we liever kwijt dan rijk zijn, maar waarvan wellicht moeilijk af te geraken valt.

Het **Aziatisch lieveheersbeestje** is dan weer de meest gemelde kever. Van de 5000 soorten kevers in ons land, staat dit ingevoerde exemplaar op één. Dat is geen goede zaak voor de inheemse lieveheersbeestjes want de Aziatische broer eet namelijk de larven van onze lieveheersbeestjes.

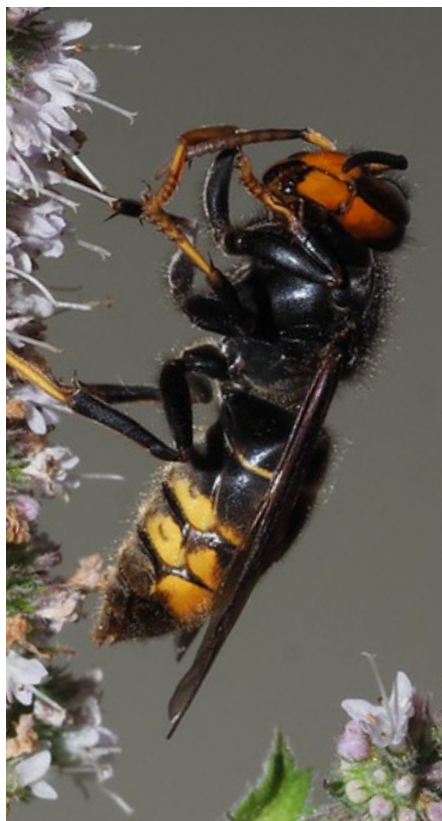
De **buxusmot**, oorspronkelijk uit Oost-Azië, is aan een comeback bezig. Na de piek tussen 2016 en 2018 namen de aantallen buxusmotten sterk af, maar die gaan nu weer in sterk stijgende lijn. Wellicht omdat hier en daar nog buxussen overleefd hebben of opnieuw werden aangeplant en veel mensen gestopt zijn met het bespuiten van hun buxus. De meest duurzame manier om de buxusmot te bestrijden blijft het vervangen van deze struik door andere planten.

Een relatief recente nieuwkomer is de **bruingemarmerde schildwants**. Ook deze soort komt uit Azië en is in Italië al langer ingeburgerd. De eerste Vlaamse waarneming gebeurde in 2017, maar intussen lijkt de soort sterk toe te nemen. Geen goed nieuws want deze soort is een gekende pestsoort in de landbouw. Vooral voor de fruitoogst is dit een schadelijk insect.

Aziatisch lieveheersbeestje
Maarten Jacobs



Buxusmot
Edgard Verhasselt



Aziatische hoornaar
Marianne Horemans



Bruingemarmerde schildwants
P.Wouters & M. Horemans

BIJZONDERE SOORTEN GESPOT

De Insectenzomer toonde dat je geen bioloog hoeft te zijn om bijzondere soorten te kunnen spotten. Via de natuurherken-app ObsIdentify kan iedereen soorten in de natuur fotograferen en op die manier informatie doorgeven over de verspreiding van onze fauna en flora. Hieronder geven we een aantal waarnemingen van ongewone soorten die deze zomer werden gespot.

WITPUNTOEVERLIBEL IN GENT

Op 18 juli werd rond Gent-Zuid een mannetje Witpuntoeverlibel gefotografeerd. Dat is een zuidelijke soort waarvan nog maar een handvol waarnemingen gebeurd zijn in Vlaanderen.

KRAAKCICADE IN MECHELEN

Dit is een zuiderse zangcicade die de afgelopen jaren af en toe in Vlaanderen wordt waargenomen. Deze soort heeft al enkele jaren een populatie in Meeuwen (Limburg), maar werd nu ook aangetroffen in Mechelen.

GELE GIFOOGDAAS IN BRASSCHAAT

Het zijn niet altijd bromvliegen die je huis binnenvliegen: tegen een raam in Sint-Job-in't-Goor werd op 21 juni een gele gifoogdaas gefotografeerd en op naam gebracht met ObsIdentify. In ons land komen ongeveer een vijftigtal soorten dazen voor. Sommige daarvan zijn erg zeldzaam en hun aanwezigheid wijst op een bijzondere milieukwaliteit. De gele gifoogdaas is voor zijn voortplanting afhankelijk van zuivere, mineraalrijke wateren. De soort komt eigenlijk vooral in de natuurgebieden voor, zoals in de Kalmthoutse Heide en in het Turnhouts Vennengebied. Hoewel het een opvallende soort is, met een gelig lijf en grote gifgroene ogen, wordt ze toch maar weinig gemeld. Jaarlijks zijn er in Vlaanderen maar enkele meldingen.

ROTSVLINDER IN KNOKKE

Sommige waarnemingen zijn wel erg onwaarschijnlijk: de rotsvlinder is een vlindersoort die je in de Ardennen op rotshellingen kan terugvinden en in Vlaanderen niet voorkomt. Toch werd er ééntje in Knokke gefotografeerd. Het is onduidelijk waar die vandaan komt.

ZESTANDSGOUDWESP IN DOEL

Van de zestandsgoudwesp werd deze zomer een tweede Belgische populatie ontdekt.

Witpuntoeverlibel
Robert Pieters



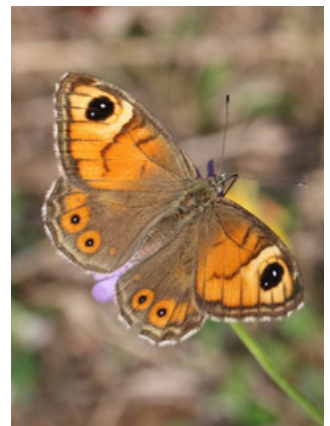
Kraakcicade
Freddy Janssens



Gele gifoogdaas
Ludwig Jansen



Rotsvlinder
Lieven Decrick



ZELDZAME INSECTEN PROFITEREN VAN NATUURHERSTEL

Heel wat insectensoorten zijn gebonden aan specifieke leefgebieden, zoals kustduinen, heide of bloemrijke graslanden. Soms gaat het om veeleisende soorten die enkel in natuurgebieden voorkomen. Voor die soorten werkt Natuurpunt aan habitatherstel. En dat werkt, zo blijkt.

In Averbode Bos & Heide werkt Natuurpunt al vele jaren aan het omvormen van monotone, aangeplante naaldbossen naar een mix van gevarieerd bos met daartussenin open habitats zoals heide en landduinen en vennen. Typische soorten van de heide doken er weer op, waaronder zeldzame nachtvlinders zoals de late heide-uil, de bonte worteluil en de zwarte witvleugeluil. Elk jaar opnieuw kunnen bijzondere insecten aan de soortenlijst van het gebied worden toegevoegd. Dit jaar werd de **grijze grasuil** er voor het eerst waargenomen, een nachtvlinder die op de Rode Lijst als 'Bedreigd' genoteerd staat. Ook op vlak van bijen, vliegen en waterwantsen is het natuurherstel een groot succes.

In het Altenbroek in Voeren herstelde Natuurpunt kalkgraslanden. Dat is een bijzonder graslandtype dat in Vlaanderen nauwelijks voorkomt. Ook dat herstel is een succes: niet alleen omdat er een resem zeldzame plantensoorten opdoken, maar ook omdat de typische insectenfauna lijkt te volgen. Op de herstelde percelen huist intussen een populatie **klaverblauwtje**, een schaarse dagvlinder. Deze zomer werd er ook uitgekeken naar kevers en wantsen, wat een populatie van een zeldzame graslandkever aan het licht bracht: **Cryptocephalus pygmaeus** (zonder Nederlandse naam). Van deze minuscule kever waren nog maar een handvol waarnemingen uit Vlaanderen bekend, allemaal uit Zuid-Oost-Limburg.



Cryptocephalus pygmaeus
Foto: Wim Veraghtert

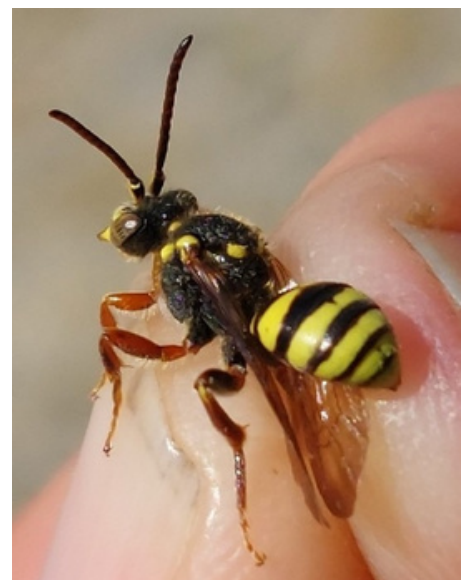
In dezelfde regio werd de **vlekpootwespbij** herontdekt, aan het plateau van Caestert in Riemst. De vlekpootwespbij is een zogenaamde koekoeksbij, die een parasitaire levenswijze op een andere bijensoort kent. De specifieke gastheer van de vlekpootwespbij is de blauwe zandbij. Deze soort is op zich dan weer gespecialiseerd in het verzamelen van stuifmeel van kruisbloemigen zoals koolzaad, raapzaad en gewoon barbarakruid.



Grijze grasuil
Pieter Vantiegheem



Klaverblauwtje
Lieven Decrick



Vlekpootwespbij
Maarten Wielandts

TOP 10 GEMEENTEN

	Aantal soorten	Aantal waarnemers	Aantal waarnemingen
1.	Gent (1995)	Gent (2515)	Gent (37.130)
2.	Brugge (1871)	Antwerpen (1986)	Brugge (31.075)
3.	Antwerpen (1750)	Leuven (1422)	Leuven (26.610)
4.	Lede (1653)	Brugge (1129)	Antwerpen (25.795)
5.	Leuven (1621)	Mechelen (1005)	Mol (18.036)
6.	Zemst (1599)	Hasselt (715)	Scherpenheuvel-Zichem (16.398)
7.	Mol (1534)	Mol (623)	Lede (16.324)
8.	Oudenaarde (1416)	Genk (619)	Oudenaarde (15.384)
9.	Geel (1404)	Koksijde (571)	Lanaken (15.154)
10.	Mechelen (1357)	Kortrijk (571)	Zemst (14.801)

In alle 327 gemeenten zijn insecten geappt tijdens de campagne, op de gemeente Herstappe na. In 306 gemeenten waren zelfs meer dan 50 insectenspotters actief. En in 21 gemeenten zijn meer dan 10.000 insecten digitaal gevangen. Gent scoort het hoogst: zowel op aantal soorten, als op aantal insectenspotters en aantal insecten.

In de top tien van de gemeenten, zien we een aantal grote steden zoals Gent, Brugge en Antwerpen. Ze scoren hoog omdat er veel mensen hebben deelgenomen: in Gent meer dan 2500. Ze hebben ook een grote oppervlakte met naast stedelijke omgeving ook natuur. Tegelijkertijd zien we dat er in die steden ook veel verschillende soorten te vinden zijn. Dat toont aan hoe flexibel insecten zijn. Ook in een stedelijke omgeving kunnen heel wat soorten goed overleven. Als er voldoende natuurelementen aanwezig zijn, kan de biodiversiteit qua insecten hoog zijn.

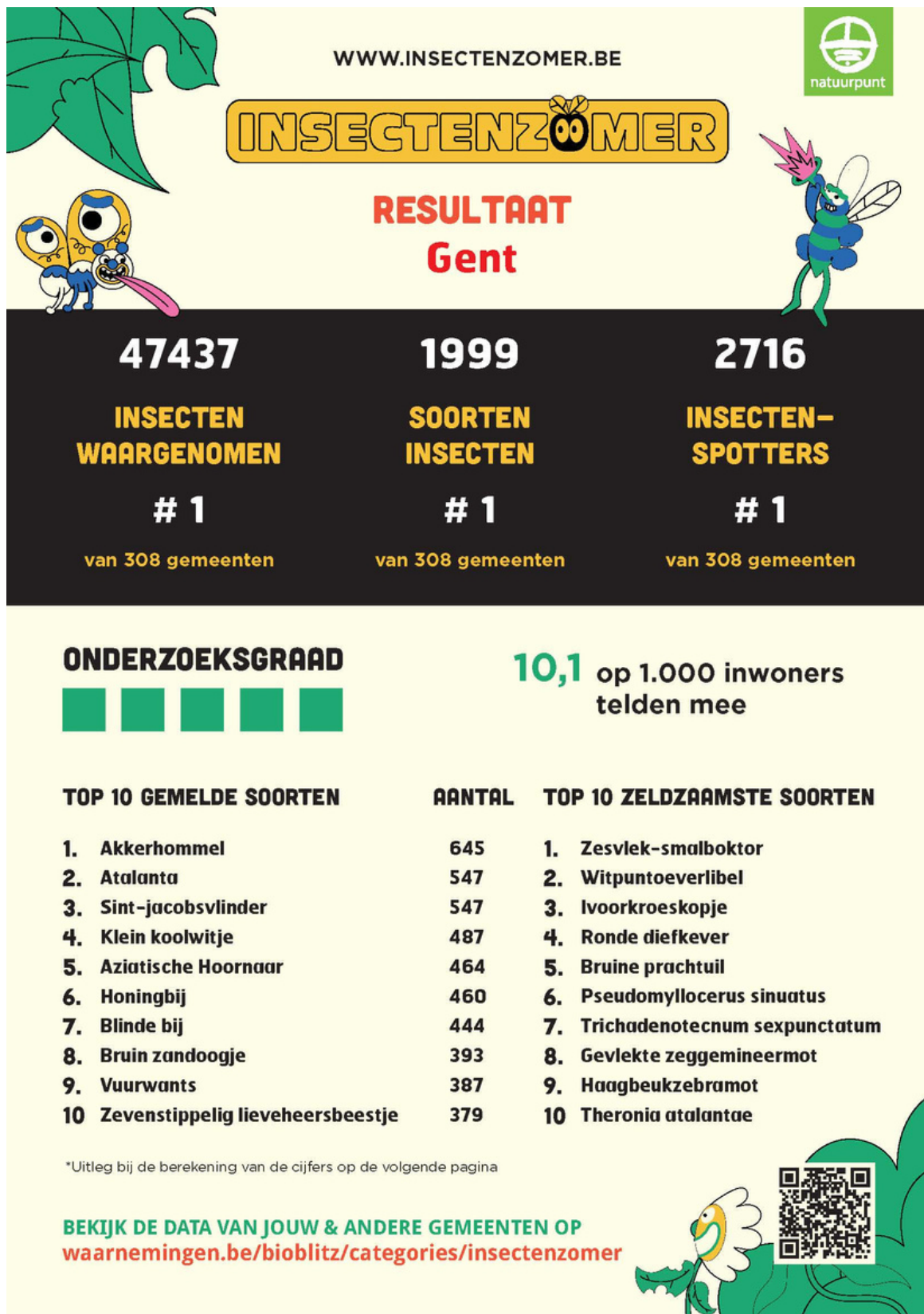
Daarnaast zien we in de gemeenteranglijsten gemeenten zoals Mol en Geel, die veel waardevolle natuur en een grote biodiversiteit herbergen. Kleinere gemeenten zoals Zemst en Lede scoren goed omdat er in die gemeenten ook een aantal natuurliefhebbers zijn die de lokale natuur heel nauwgezet bestuderen.

We mogen niet concluderen dat de gemeenten die het hoogst staan in de ranglijst van aantal soorten, ook effectief de meest soortenrijke gemeenten zijn. Wellicht maakt een gemeente als Mol (plaats 7 in de ranking) eerder kans op die titel, maar dat kunnen we aan de hand van deze campagne niet hard maken. Alle gemeenten ontvangen een rapport op maat met de resultaten voor hun grondgebied.

Als voorbeeld geven we de fiche van de meest soortenrijke gemeente: Gent

De data van alle gemeenten kan je raadplegen op:

<https://waarnemingen.be/bioblitz/categories/insectenzomer/?advanced=on>



WAT KAN JIJ DOEN VOOR INSECTEN IN JE TUIN?

Concrete tips om insecten naar je tuin te lokken

PLANT OF ZAAI WILDE NECTARPLANTEN

Vlinders en andere insecten voeden zich vooral met nectar. Werk vooral met bloemen die veel nectar produceren, zoals koninginnenkruid, wilde marjolein, slangenkruid of kattenstaart. Ideaal gezien gebruik je zaden uit je eigen buurt.

ZORG VOOR NESTGELEGENHEID VOOR INSECTEN

Leuk zijn nestblokken voor solitaire bijen, belangrijke bestuivers. Wist je dat er ook voor oorwormen en hommels 'nestkastjes' bestaan? (te koop in de Natuurpunt Winkel)

DOOD HOUT ZORGT VOOR LEVEN

Dode takken of stammen moet je niet meteen verbranden of weggooien. Snoeihout kan je verwerken in een mooie takkenwal die als afsluiting kan dienen. Onder een hoopje dode takken of houtblokken vinden niet alleen insecten, maar ook soms salamanders en egels hun toevlucht.

MAAK VAN JE GAZON EEN HOOILAND

Wie een groot gazon heeft, kan ervoor kiezen om tenminste een deel ervan om te vormen tot bloemenweide of hooiland. Dat hoef je slechts één- of tweemaal per jaar te maaien. Door dit hooiland kan je wel netjes gemaaide padjes aanleggen, zodat het toch een verzorgde aanblik geeft. Je zal zien dat sprinkhanen, wantsen en vlinders vanzelf zullen verschijnen.

EEN VIJVER IS EEN BRON VAN LEVEN

Als je voldoende ruimte hebt in je tuin, kan je kiezen voor de aanleg van een tuinvijver. Zorg voor een geleidelijke oeverzone met inheemse waterplanten en weet dat vissen zich te goed zullen doen aan kikkervisjes en waterbeestjes.



DOWNLOAD DE TUINGIDS



WWW.NATUURPUNT.BE/TUINGIDS

UITGELICHT: DE TUIN VAN THOMAS

Thomas De Smet uit Evergem legde in 2009 zijn tuin aan: hij vormde een voormalig bemest grasland om naar een weelderige bloemenweide en boomgaard, omzoomd door hagen met inheemse struiken. Knotwilgen, insectenhôtels, een tuinvijver en een zandheuveltje voor bijtjes: alles is er aanwezig om het de insecten naar hun zin te maken. Maar ook voor Thomas zelf is het een plezier: hij bracht de zomer vooral in eigen tuin door, en probeerde daar zo veel mogelijk beestjes te fotograferen. In totaal deed hij 3800 waarnemingen. Het resultaat mag er wezen: niet minder dan 859 soorten kon hij tussen 1 juni en 31 augustus ingeven: 360 soorten nachtvlinders, 135 soorten vliegen & muggen, 132 soorten bijen en wespen, 106 keversoorten... Hij trof er ook enkele zeldzame soorten: de loofboomdwergspanner, een nachtvlindertje dat dit jaar maar éénmaal in Vlaanderen gezien is en het vierentwintigstippelig lieveheersbeestje.

Thomas toont zo dat je geen uniek natuurgebied zoals de Kalmthoutse heide moet hebben om bijzondere soorten in je tuin te zien. En dat je tuin barst van het potentieel om een leefgebied te worden van gewone én bijzondere soorten.



HOE BESCHERMT NATUURPUNT ONZE INSECTEN?

Het belang van insecten kan moeilijk overschat worden. Ze zijn de smeerolie die de motor van onze natuur doet draaien. Ze bestuiven planten, zorgen voor een gezonde bodem en zijn voedsel voor andere dieren zoals vogels, vleermuizen en amfibieën. De massale insectensterfte is dus slecht nieuws. Tijd voor actie om hen te helpen. Je las hierboven al hoe je je tuin kan inrichten om de insecten te helpen. Ook daarbuiten hebben ze onze hulp nodig. Hoe beschermt Natuurpunt onze insecten?

1 MEER EN BETERE NATUUR

- We **beheren** de natuur. Door op gerichte tijden te maaien, dood hout te laten liggen en open plekken te creëren in het bos, bieden we insecten de ideale leefomgeving.
- We **herstellen** de natuur. Insecten zijn afhankelijk van vele types natuur, van bloemrijke graslanden en droge heide tot veengebieden. Waar mogelijk herstellen we deze biotopen.
- We **verbinden** natuurgebieden. Insecten hebben een sterk natuurweefsel nodig, waarbinnen ze zich vlot kunnen verplaatsen via natuurlijke corridors.
- We **kopen** natuurgebieden aan, om ze zo veilig te stellen op lange termijn.

2 METEN IS WETEN

- We **verzamelen data**. Om de toestand van planten en dieren te monitoren, registreren we alle waarnemingen van natuurliefhebbers in één grote database: www.waarnemingen.be.
- We doen **wetenschappelijk veldwerk**. Via de werkgroepen en meetnetten volgen gepassioneerde vrijwilligers de toestand van de belangrijkste soorten nauw op.
- We stimuleren **burgerwetenschap**. Met kleinschalige tellingen of grootschalige campagnes zoals de Insectenzomer zetten we mensen aan om dieren en planten in kaart te brengen.

3 SENSIBILISEREN

- We **overtuigen burgers** om hun tuinen en balkons natuurlijker te maken. Onder andere via onze tuingids geven we tips voor inheemse planten, ontharding en opvang van water.
- We **geven advies** aan gemeentes en bedrijven. Ook zij kunnen de natuur omarmen met natuurlijke bermen, groendaken, bloemenweides en bijenhôtels.
- We **organiseren activiteiten**. Hoe meer je weet over de natuur, hoe meer je erom geeft. Overal in Vlaanderen organiseren we cursussen en excursies.

4 BELEIDSWERKING

- We **redden natuurgebieden** die dreigen te verdwijnen. Nog steeds verdwijnt er dagelijks 5 ha open ruimte onder het beton. Waar de natuur bedreigd wordt, schieten we in actie.
- We **ijveren voor minder stikstof en pesticiden**. Net als mensen en alle andere dieren zijn insecten sterk afhankelijk van een gezonde bodem, zuivere waterlopen en propere lucht.
- We pleiten voor **natuurherstel**. Zodat er zowel in Europa als in Vlaanderen een sterk wettelijk kader en voldoende subsidies zijn om de natuur te herstellen waar het nog kan.

WAT DOET NATUURPUNT?

GERICHT NATUURBEHEER
EN NATUURHERSTEL

BELEIDSWERK O.A.
VOOR HET VERBOD
OP SCHADELIJKE
PESTICIDEN

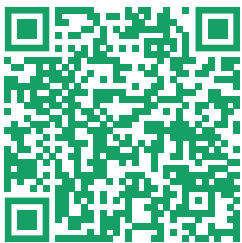
VERZAMELING VAN
WETENSCHAPPELIJKE
INFO OVER SOORTEN

ADVIES AAN
BEDRIJVEN EN
GEMEENTES,
PLAATSIING VAN
BIJENHOTELS, ...

BESCHERM DE INSECTEN WORD LID VAN NATUURPUNT

Insecten hebben ook buiten jouw tuin een veilige thuis nodig. Natuurpunt zet zich al jaren in voor de natuur in Vlaanderen en zorgt zo voor de bescherming van heel wat insecten. Voor slechts 38 euro ben je lid van de grootste natuurvereniging in Vlaanderen. Je ontvangt een welkomstpakket met onze **Fiets- & Wandelgids**, een **vintage tuinvogelposter** en het ledentijdschrift **Natuur.blad**.

Als je nu lid wordt, ben je meteen tot eind 2024 lid.



**JA,
IK WORD LID
VAN NATUURPUNT**

